

Düzce İlinin Çilimli İlçesinde Çevre ve Tarım Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları

F. Çiğdem Sakinoğlu Oruç¹, S. Hasan Oruç²

¹Düzce Üniversitesi Çilimli Meslek Yüksek Okulu Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Düzce

²Güçlü Fındık A.Ş., Düzce

e-posta: cigdemsakinoglu@duzce.edu.tr

Özet

Yaptığımız araştırmada Düzce İli Çilimli İlçesindeki çiftçilerin çevre ve tarım bilinç düzeylerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar Düzce İli Çilimli İlçesi köylerinden birebir görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Bu köylerden tesadüfî örnekleme yöntemlerinden Neyman yöntemi kullanılarak 98 işletme saptanmıştır. Çevre ve tarım bilinç düzeylerini ölçmede ise Likert ölçeği ile puanlama yapılmıştır. Araştırma sonucunda çiftçilerin %65'inin orta, %15'inin düşük, %5'inin çok yüksek ve %15'inin yüksek düzeyde çevre ve tarım bilincine sahip oldukları tespit edilmiştir. Birebir görüşmelerde çiftçilere sorulan sorularla da sonuçta, Çilimli İlçesinde çevre ve tarım bilincinin yeterli olmadığı, okullardan başlayarak bunlara ek olarak halk eğitimin düzenleyeceği kurs programlarıyla eğitim kapsamına çevre ve tarım eğitiminin alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak yarısı halen tarımdan geçimini sağlarken ülkemizde tarımsal alanlardaki bireylere yönelik çevre eğitimi ve çevreye karşı duyarlılığın geliştirilmesi, bu sayede bölgedeki su ve tarım havzalarının kirlenmesinin önlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Çevre, tarım, kırsal halk, çevre ve tarım bilinci

The Consciousness Levels of the Farmers about the Environment and Agriculture in Çilimli/Düzce

Abstract

In this research it is aimed to assert the consciousness levels of the farmers about the environment and agriculture in Çilimli/Düzce. The results have been acquired from the interviews that have been made in the villages of Çilimli/Düzce. 98 establishments from these villages have been determined by using the Neyman method which is one of the random sampling methods. Likert scale has been used to measure the environment and agriculture consciousness levels. As a result of this research, it has been determined that 65% of the farmers have medium, 15% of them have low, 5% have very high and 15% have high level of environment and agriculture consciousness. As the result of the face to face interviews, the fact that the farmers do not have enough environment and agriculture consciousness and its education should be given in the schools and also in the course programmes of the public education center has been reached. While the half of Turkish population still live off the agriculture, it is considerably important that environment education and sensibility for individuals should be improved and by this means the pollution of the water and agriculture basins should be prevented.

Keywords: Environment, agriculture, rural population, environmentand, agriculture consciousness

Giriş

Çevre, kelime anlamıyla insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları, fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik, kültürel ortam ve içinde yaşadığımız doğal ortamdır. Kısacası, canlı varlıkları etkileyen dış faktörlerin hepsidir. Dış faktörleri doğru bir biçimde kullanamazsak sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar arasında hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, hayvan ve bitki türlerinin ortadan kalması, iklim değişimleri sayılabilmektedir. Çevre kirliliğinden ortaya çıkabilecek sorunlar direk olarak tarımı da etkisi altına almaktadır. Bu

nedenle sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Sorunların çözümündeki en önemli basamak eğitimidir. Eğitim sayesinde çevre bilinci kazandırılabilir ve tarımda ortaya çıkabilecek problemlere önlemler alınabilir. Çevre eğitimi, bir yandan ekolojik bilgileri aktarırken diğer yandan da bireylerde çevreye yönelik tutumlarının gelişmesini ve bu tutumların davranışa dönüşmesini sağlar (Erten, 2006).

Çevre bilincinin artırılması hızla artan dünya nüfusu içinde önem taşımaktadır. Birleşmiş Milletler nüfus projeksiyonlarına göre, önümüzdeki 50-60 yıl içinde hızla artmaya devam edecek ve günümüzde yaklaşık 6 milyar

olan nüfus 2050 yılında 10 milyara, 2100 yılında ise 40 milyara ulaşacaktır (Anonymous, 1992).

Dünya’da ve Türkiye’de en önemli sorunlardan olan tarım uygulamaları da çevre bilincine bağlıdır. II. Dünya Savaşı sonrasında hızla değişime giren tarım sektöründe, tarım ilaçlarının, kimyasal gübrelerin ve büyümeyi hızlandırıcı kimyasal maddelerin kullanımı artmış ve bu maddelerin doğaya karışım oranı yükselmiştir. Ancak bilim adamları bir süre sonra bu kimyasal maddelerin sadece doğaya değil, insan ve hayvan sağlığına da olumsuz etkilerini tespit etmişlerdir (Hatcher, 1996).

Çevrenin doğal yapısının bozulması, bileşiminin bozulması ve değişmesi insanların, hayvanların bundan olumsuz yönde etkilenmesine neden olacaktır. Doğaya karışan kimyasal maddelerin oluşturacağı olumsuzluklara önlemler alınmazsa çevre kirliliğini de beraberinde getirecektir. Çevrenin bozulması ve kirlenmesini önlemek amacıyla çevreye duyarlı bireylerin topluma kazandırılması gerekmektedir. Bu eğitimin yaşamın her aşamasında verilmesi uygun olacaktır. Çünkü çevrenin yok olması sadece tarım sektöründe değil, sanayinin de her kesiminde etkili olacaktır (Kızılaslan, 2005).

Bu araştırmada Düzce İli, Çilimli İlçesinde tarım sektöründe çalışan bireylerin çevre bilinci düzeylerini ölçmeye çalışılmıştır. Çevre ve tarım bilincinin oluşup oluşmadığı sorularla tespit edilmeye çalışılmıştır. Çevre bilincine göre bazı sosyo-ekonomik durumları ile bazı görüşler irdelenerek çevreye karşı duyarlılıkları incelenmiştir. Tarım sektöründe çalışan bireylerin çevre bilincine ulaşabilmesi, bu konuda örnek davranışlarda bulunarak toplumunda tarım ve çevre konusunda bilinçlenmesine yardımcı olması büyük önem taşımaktadır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Araştırma 2010 yılında yapılmış olup, sonuçlar anket verilerine dayanmaktadır. Elde edilen veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur. İkincil materyal ise çeşitli dergiler, kitaplar, tezler, raporlar vb. literatürlerden oluşmuş olup, internet ortamındaki kaynaklardan da yararlanılmıştır.

Yöntem

Araştırma Düzce İli Çilimli İlçesinde yürütülmüştür. Çilimli İlçesinin 22 köyü bulunmaktadır. 22 köyün tüm tarım işletmelerinde anket yapabilmeyi güç olması nedeniyle ilçeyi temsil edebilecek en çok üretim yapan köylerden 6 köy seçilmiştir. Bu 6 köydeki tarım işletmelerini belirlemek amacıyla Tarım İlçe Müdürlüğünden kayıtlar alınmış, işletme sahipleri ve arazi büyüklükleri saptanmıştır. Arazi büyüklüklerine bakılarak popülasyon tespit çizelgesi oluşturulmuş ve çizelgenin heterojen bir dağılım sağladığı (DK= %81,40) görülmüştür. Bu nedenle tabakalı örnekleme yönteminin uygulanmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Tabakalara ayırmada arazi büyüklükleri dikkate alınmış ve işletmeler büyüklüklerine göre üç tabakaya ayrılmıştır. Örnek hacminin belirlenmesinde Neyman yöntemi kullanılmış ve örnek hacmi 98 olarak belirlenmiştir. Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde %5 hata %95 güven aralığında çalışılmıştır. İşletme büyüklükleri 1. Grup 1-20 da, 2. Grup 21-40 da, 3. Grup 41+ da olarak belirlenmiştir.

Araştırmada çevre ve tarım bilinç düzeyinin belirlenmesinde ise Ekte verilen ağırlıklardan yararlanılmıştır. Çiftçilerin çevre ve tarım bilinç düzeylerini ölçmek amacıyla sorular yöneltilmiştir. Çiftçilerin bu sorulara vermiş oldukları olumlu ve anlamlı, olumsuz cevaplarla puanlama yapılmıştır. Bu puanlamada Likert ölçeği esas alınmıştır. Yapılan puanlamaya göre çiftçinin cevaplarıyla alabileceği puan maksimum 50 olarak bulunmuştur. Bu puanlar çiftçinin çevre ve tarım bilinci hakkındaki düzeyini belirleyen puanlardır. Bu puanların aralıkları Ek’te verilmiştir (Kızılaslan, 2005).

Ayrıca çiftçilerin bilinç düzeylerine göre çeşitli faktörler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Khi-Kare bağımsızlık testi yapılmıştır (Hovardaoğlu, 1994).

Araştırma Bulguları

Türkiye’de tarım sektörüyle uğraşan büyük bir kısım toplumun çevre bilincinin yüksek olması büyük önem arz etmektedir. Çevreye duyarlı toplum, bilinçli tarım yapan, çevreyi korumaya dikkat eden toplum demektir (Kızılaslan, 2005). Bu nedenle çalışmamızda çiftçilerin bilinç düzeylerini ölçmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Değerlendirme de şıklar olumludan olumsuza doğru sıralanmış, sonuçlar

bu doğrultu da değerlendirilmiştir. Araştırmada çiftçilerin işletme büyüklüklerine göre çevre bilinç düzeyleri Çizelge 1'de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere çiftçiler %66.33'ü orta düzeyde bilinç düzeyine sahiptirler. %9.18'si düşük, %24.49'u yüksek çevre ve toplum bilincinde sahiptirler. Çiftçilerin nerdeyse üçte ikisi orta bilinç düzeyindedir. İşletme büyüklüklerine göre değerlendirecek olursak %64.06 düzeyde II. grup işletme, %80.77 III. grup işletme orta düzeyde çevre ve tarım bilincine sahipken, %50 düzeyde I. Grup işletme yüksek düzeyde çevre bilincine sahip çıkmıştır. Yapılan Ki-kare testine göre; çiftçilerin tarım ve çevre bilinç düzeyleri işletme büyüklüğüne bağlı değildir.

Yaş faktörü insanın deneyimleri, o konu üzerindeki düşünceleri, hayata bakış açısı, olayları uygulama, algılama, uyum sağlama, sorunlara çözüm üretme de önem arz etmektedir. Genç nesillerin algılama, sorunlara çözüm üretebilme, konulara daha farklı açılardan bakabilme yeteneklerinin daha yüksek olabileceği düşünülmüştür. Araştırma bölgesinde çiftçilerin yaş dağılımlarına göre çevre bilinç düzeyleri Çizelge 2'de verilmiştir. Çizelgeden de görülebileceği gibi 20-38 yaş grubunda %21.15 yüksek düzeyde, %73.07 ise orta düzeyde bilinç düzeyine sahiptirler. Genç çiftçilerin tamamına yakını daha fazla tarım ve çevre bilincine sahiptirler. Yaşlı çiftçilerin ise %59.09'u orta düzeyde bilinç düzeyine sahip çıkmıştır. 20-58 yaş grubu aralığında yer alan iki gruptaki çiftçilerin bilinç düzeylerinin orta ve yüksek seviyede olduğu saptanmıştır. Ki-kare testine göre çevre ve bilinç düzeylerinde yaş dağılımının etkisinin olduğu saptanmıştır.

Bilinç düzeylerine yaş faktörü yanında, eğitiminde etkili olduğu düşünülmüş ve bu konu üzerinde de araştırma yapılmıştır. Araştırma bölgesinde çiftçilerin eğitim durumlarına göre çevre ve tarım bilinç düzeyleri Çizelge 3'de verilmiştir. Araştırmamızda seçtiğimiz çiftçilerimizin büyük bir kısmı lise ve üniversite mezunudur. Okur-yazar olmayan ve okur-yazar çiftçiler düşük düzeyde çevre bilincine sahipken, lise mezunu olanların %51.28'i orta düzeyde, %46.15'i yüksek düzeyde, üniversite mezunlarının ise %90.63'ü orta düzeyde, %9.37'si yüksek düzeyde çevre ve tarım bilincine sahiptir.

Çiftçilerimizin okumuşluk oranları yanında çevre ve tarım bilinç düzeylerini geliştirmede yardımcı olabilecek bilgi kaynaklarına ulaşmaları ve bu kaynaklardan ne oranda yararlanmalarındır. Bölgede işletme büyüklüklerine bağlı olarak bilgi kaynaklarından yararlanma oranları Çizelge 4'de verilmiştir.

Çiftçilerin bilgi kaynaklarına baktığımızda %70.40 oranında televizyon izlenimi söz konusu, ikinci sırada ise tarım teşkilatları yer alıyor. İşletme büyüklüklerine bakacak olursak III. Grup işletme grubundaki çiftçilerin %31.75'i tarım teşkilatlarından bilgi alıyor. II. Gruptaki çiftçilerin %46.15'i ise televizyon, %11.54'ü ise radyo gibi yayım organlarından bilgi alıyor.

Çevre bilinç düzeylerine göre toprak analizi yaptırıp yaptırmadıkları çiftçilere sorulduğunda yarı yarıya bir oranla karşılaşıldı. Yüksek eğitim düzeyine sahip çiftçilerin %19.58'i, orta bilinç düzeyine sahip çiftçilerin %28.33'ü toprak analizi yaptırmaktadır. Bu da yaklaşık olarak yarıya denk gelmektedir. Ancak toprak analizi yaptırmayan çiftçilerin büyük bir kısmı orta çevre bilincine sahiptir. Ki-kare testine göre toprak analizi yaptırıp yaptırmama çevre bilinç düzeyine bağlı değildir.

Tarımda kültür bitkilerinin hastalık ve zararlılardan korunması gerekir ki bu da kültürel önlemler, biyolojik mücadele, ilaçlama yani kimyasal yöntemlerle gerçekleştirilmektedir. İlaç kullanımının fazlalığı sonucu çevreye verdiği etkilerden dolayı çiftçilerin ilaç kullanıp kullanmadıkları, kullanıyorlarsa nelere dikkat ettikleri ve nasıl kullandıkları araştırılmıştır. Çizelge 6'da çiftçilerin çevre bilinç düzeylerine göre ilaç kullanıp kullanmama durumları verilmiştir. Çiftçilerin büyük bir kısmı ilaç kullanılıp kullanılmaması hakkında kullandıklarını ifade ettiler. Yüksek çevre bilincindeki çiftçilerin ise %16.27'si ilaç kullanıyorken, %30.77'si ilaç kullanmamaktadır. Ancak orta bilinç düzeyindeki çiftçilerde kullananlar (%65.12) ile kullanmayanlar (%66.67) arasında bir yakınlık söz konusudur. Düşük çevre bilincindeki çiftçilerin ise tamamına yakını ilaç kullanmaktadır. Ki-kare testine göre çiftçilerin bilinç düzeyleriyle ilaç kullanıp kullanmamaları arasında olumlu bir ilişki vardır.

Yapılan çalışmada sadece ilaç kullanımı değil, ilaç kullanımına karar verilken nelere

dikkat edildiği de araştırılmıştır. Sorularımızda beş farklı seçenek çiftçi önüne sunulmuş ve bunlar arasından tercih yapması istenmiştir. Bazı çiftçilerimiz birden fazla seçeneği tercih etmişlerdir. Çiftçilerin nasıl ilaçlama yapmaya karar verdikleri Çizelge 7'de verilmiştir. Bunun yanında sadece ilaçlamaya nasıl karar verdikleri değil, ilaç satın alırken nelere dikkat ettikleri de göz önüne alınmıştır. Çiftçilerin ilaç satın alırken nelere dikkat ettikleri konular ise Çizelge 8'de verilmiştir.

Yapılan araştırmada çiftçilerin büyük bir kısmı (%43.56) hastalık ve zararlılarla karşılaştığı zaman önlem almak amacıyla ilaç kullanımına başvuruyor. Ancak %27.11'lik kısmı ise yayımcılar önerdiğinde bu ilacı göz ardı etmeyerek kullanıma geçiyor. İlaç satın alırken ise ilacın etkili olması (%27.40), insan ve çevre sağlığına etkili olması (%26.27), denetlenmiş olması (%23.16) çiftçiler açısından eşit derecelerde önem arz etmektedir. Ürünün yeni olması ise çiftçiler tarafından çok fazla tercih edilmemesine neden olmaktadır. Ki-kare testine göre; işletme büyüklüklerinin çiftçilerin nasıl ilaçlama yapmaya karar verdikleri ve ilaç satın alırken nelere dikkat ettikleri konuları üzerinde etkisi olmadığı saptanmıştır.

Çevre ve sağlık açısından pestisitlerin önemi büyüktür. Ancak pestisitleri kullanırken çok dikkatli olunması gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde pestisit kullanımına kısıtlamalar getirilmiştir. Ülkemizde ise Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca pestisit kullanımından sonra hasat zamanına kadar bir süre bırakılması hakkında tebliğ edilmiştir. Çalışmamızda çiftçilerin pestisit kullanımından sonra ürün hasadı için geçmesi gereken sürenin olup olmadığı araştırıldı. Çizelge 9'da çevre bilinç düzeylerine göre ürün hasadı için geçmesi gereken sürenin olup olmaması hakkındaki görüşleri verilmiştir.

Araştırmamızda çevre bilinç düzeyi yüksek çiftçilerin tamamına yakını ilaç atımından ürün hasadına kadar arada bir süre bırakılması gerektiği görüşündedir. Ancak düşük ve orta çevre bilincine sahip çiftçilerin bu konudaki görüşleri alındığında yaklaşık olarak yarısı bu sürenin bırakılması gerektiğini ortaya koymuştur. Ki-kare testine göre; ürünün hasadı için gerekli sürenin olup olmaması hakkında ki düşünce çiftçilerin çevre bilinç düzeyleriyle alakalı bulunmuştur.

Sonuç

Araştırmamızda, Çilimli İlçesindeki çiftçilerin çevreye olan duyarlılıkları ile çevre ve tarım bilinç düzeylerini incelemeye yönelik çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre özet sonuçlar aşağıdadır.

%66.33 oranında çiftçiler orta çevre bilinci düzeyine sahiptirler. Çiftçilerin çevre bilinç düzeyleri işletme büyüklüğüne bağlı değildir. 98 çiftçiden 52 tanesi 20- 38 yaş grubu aralığındadır. Ve bu gençlerin (20- 38 yaş) çevre bilinç düzeyleri orta ve yüksek olarak belirlenmiştir. Anket sorularımıza cevap veren 98 çiftçimizden 32 tanesi üniversite mezunu, 39 tanesi ise lise mezunudur. Lise ve üniversite mezunu çiftçilerimizde çevre bilinci orta ve yüksek seviyede iken, okur- yazar ve okur- yazar olmayan çiftçilerimizdeki çevre bilinci düşüktür. Çiftçilerimizin çevreyi korumaya ve tarıma dayalı bilgiyi %70.40 oranında televizyondan sağladıkları saptanmıştır. Bu bilgiyi %42.85 oranında ise tarım teşkilatlarından sağladıkları görülmüştür. Çiftçilerin yaklaşık olarak yarısı toprak analizlerini yaptırmaktadır. Ancak düşük çevre bilincine sahip çiftçilerin %88'lik kısmı analiz yaptırmamaktadır. Yetiştiricilik yaparken çiftçilerin %43.8'lik kısmı pestisit kullanmaktadır. %16.2'lik kısmı ise ihtiyaç duydukça ilaç kullanımına yönelmektedir. Çiftçilerin %43.56'sı hastalık ve zararlılarla karşılaştığında ilaç kullanmaktadır. İlaç satın almada; ilacın etkili olması (%27.40), insan ve çevre sağlığına etkisi (%26.27) ve ilacın denetlenmiş olması (%23.16) dikkat edilen noktaların başında gelmektedir.

Elde edilen verilere göre araştırma bölgemizde çevre ve tarım bilincinin artırılması yönünde olumlu sonuçlar elde edilmiştir. En büyük etki ise genç nesilde (20-38 yaş) görülmüştür. Bir bölgenin çevre bilincinin gelişmesinde en büyük etkiyi gençler sağlamaktadır. Gençlere verilecek eğitimlerle bu oran daha da yükseltilebilir. İlköğretimden başlayarak okullarda verilecek eğitimler, halk eğitimin açacağı kurs programları gençlerin daha bilinçli bir şekilde çevreye duyarlılığını arttıracaktır. Çevre bilincini geliştirici televizyon programlarının artırılması televizyon izlenme oranı yüksek olan araştırma bölgesinde olumlu sonuçlar sağlayacaktır. Ancak bu çalışmalarda tarım teşkilatlarından ve mühendislerden bilgi

alınması daha doğru bilgilerin aktarılmasından büyük önem arz etmektedir. Başka bir deyişle, bu işin profesyonelce yürütülmesi günümüzün ve gelecek kuşakların hayatlarının güvence altına alınması için zorunludur (Kızılaslan, 2005).

Kaynaklar

Anonymous, 1992. United Nations, Long-range World Population Projections: two centuries of Population Growth. 1950- 2150, UN, Newyork.

Eyüpoğlu, A., 2003. Çevre Eğitimi, Çevre Bilinci ve Sorumluluklar. <http://www.kutuphanelergm.gov.tr/edimehalk/oluşum29-3.htm>.

Hatcher, R. L., 1996. The Pre- Brundland Commission Era. In: Nath, B., Hens, L., Devuyts, D., Sustainable Development, Vubpress. ISBN 90 5487 1156.

Hovardaoğlu, S., 1994. Davranış Bilimleri İçin İstatistik, Hatiboğlu Yayınları:79, Yüksek Öğretim Dizisi: 20, Ankara.

Kızılaslan, H., Kızılaslan, N., 2005. Çevre konularında kırsal halkın bilinç düzeyi ve davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği). ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 1, Sayı 1

Çizelge 1. İşletme büyüklüklerine göre çevre bilinç düzeyleri

İşletme büyüklüğü	Çevre Bilinç Düzeyleri					
	Düşük		Orta		Yüksek	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Grup	1	12.5	3	37.5	4	50
2. Grup	5	7.81	41	64.06	18	28.13
3. Grup	3	11.54	21	80.77	2	7.69
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49

Çizelge 2. Yaş dağılımlarına göre çevre bilinç düzeyleri

Yaş Dağılımı	Çevre Bilinç Düzeyleri					
	Düşük		Orta		Yüksek	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
20-38	3	5.77	38	73.07	11	21.15
39-58	2	8.33	14	58.33	8	33.34
59-73	4	18.18	13	59.09	5	22.73
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49

Çizelge 3. Eğitim durumlarına göre çevre bilinç düzeyleri

Eğitim Durumları	Çevre Bilinç Düzeyleri					
	Düşük		Orta		Yüksek	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur - yazar değil	1	100	-	-	-	-
Okur - yazar	3	100	-	-	-	-
İlkokul	3	60	-	-	2	40
Ortaokul	1	5.56	16	88.88	1	5.56
Lise	1	2.56	20	51.28	18	46.15
Üniversite	-	-	29	90.63	3	9.37
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49

Çizelge 4. İşletme büyüklüklerine göre bilgi kaynaklarını kullanım (*Birden fazla cevap verilmiştir)

İşletme büyüklüğü	Bilgi Kaynakları*									
	Tv		Radyo		Tarım Teşkilatı		Aile ve Arkadaş		Toplantı, Kurs,...	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Grup	4	25	5	31.25	1	6.25	6	37.25	-	-
2. Grup	48	46.15	12	11.54	21	20.19	18	17.31	5	4.81
3. Grup	17	26.98	5	7.94	20	31.75	11	17.46	10	15.87
Genel	69	70.40	22	22.44	42	42.85	35	35.71	15	15.30

Çizelge 5. Çevre bilinç düzeylerine bağlı olarak toprak analizi yaptırıp yaptırmama durumları

Toprak analizi yaptırmama	Çevre Bilinç Düzeyi							
	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaptırıyor	1	2.08	28	28.33	19	19.58	48	100
Yaptırmıyor	8	16	37	74	5	10	50	100
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49	98	100

Çizelge 6. Çiftçilerin çevre bilinç düzeylerine göre ilaç kullanıp kullanmama durumları

İlaç Kullanmama	Kullanıp Çevre Bilinç Düzeyi							
	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	8	18.60	28	65.12	7	16.27	43	100
Hayır	1	2.56	26	66.67	12	30.77	39	100
Bazen	-	-	11	68.75	5	31.25	16	100
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49	98	100

Çizelge 7. Çiftçilerin nasıl ilaçlama yapmaya karar verdikleri (*Birden fazla cevap verilmiştir)

İşletme büyüklüğü	Karar Durumu*		Yayın Elemanı		Önlem Olsun Diye		İlaç Ucuz Diye		Düzensiz Şekilde Canı İstediginde	
	Hastalık ve Zararlılarla Karşılaşıldığında		Önerdiğinde							
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Grup	8	36.36	2	15.2	5	22.73	6	27.27	1	4.55
2. Grup	64	48.48	38	28.79	17	12.88	13	9.85	-	-
3. Grup	26	19.70	21	15.91	9	6.82	15	11.36	-	-
Genel	98	43.56	61	27.11	31	13.78	34	15.11	1	0.44

Çizelge 8. Çiftçilerin ilaç satın alırken nelere dikkat ettikleri konular (*Birden fazla cevap verilmiştir)

İşletme büyüklüğü	Dikkat Edilen Noktalar*									
	Ucuz Olması		Etkili Olması		Denetlenmiş Olması		İnsan ve Çevre Sağlığına Etkisi		Yeni Ürün Olması	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Grup	6	25	8	33.33	4	16.67	5	20.83	1	4.17
2. Grup	48	19.51	64	26.02	60	24.39	62	25.20	12	4.88
3. Grup	13	15.48	25	29.76	18	21.43	26	30.95	2	2.38
Genel	67	18.93	97	27.40	82	23.16	93	26.27	15	4.24

Çizelge 9. Çevre bilinç düzeylerine göre ürün hasadı için geçmesi gereken sürenin olup olmaması hakkındaki görüşleri

Ürün İçin Gereken Süre	Hasadı Geçmesi		Çevre Bilinç Düzeyi					
	Düşük		Orta		Yüksek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	5	8.47	31	52.54	23	38.98	59	100
Yok	4	10.26	34	87.18	1	2.56	39	100
Genel	9	9.18	65	66.33	24	24.49	98	100